

NOVELLIN (JA ROMAANIN) RAKENNEKÄSITTEITÄ

Kertovan kirjallisuuden yleispiirteitä:

- sillä on teema (johtoajatus), jota ei sanota suoraan
- sillä on henkilöitä, jotka kuvataan etenevän toiminnan avulla
- se muodostaa juonellisen kokonaisuuden

1. AIHE

- Teoksen kehukset, ulkoiset olosuhteet, tapahtuma(ketju).
- Aiheen valinta perustuu kirjoittajan sosiaaliseen asemaan ja maailmankatsomukseen, jonka hän esineellistää fiktiiviseksi maailmaksi (Pertti Karkama).
- HUOM ! Asiavirheet.
- Aihevalintaan vaikuttavat oma elinpiiri, omat havainnot, aistimukset, kokemukset, muistikuvat ja tieto (elämäkokemus, hankittu tieto) sekä unet ja unelmat.

2. TEEMA

- Teoksen keskeinen ajatussisältö.
- Teema jäsentää sisällön loogiseksi kokonaisuudeksi, ja
- se on kommentti inhimillisistä arvoista.
- Se on tulkinta henkilöistä ja tapahtumista, kerronnan läpäisemä, yhdentävä elämäkäsitys (M-L Vainionpää - Palmgren).

3. JUONI

- Tapahtumien mielekäs järjestys.
- Toiminnan rakenne: pyrkimys tavoitteeseen.
- Se perustuu toimivaan ihmiseen.
- Toiminnan tavoite: epävakaa - ratkaisu - vakaa,
- eikä se välttämättä noudata kronologista aikajärjestystä.

4. EKSPOSITIO

- Toiminnan alku, jossa
- esitellään keskeiset henkilöt, aika, paikka ja ongelma,
- joka vaatii ratkaisun.

5. KONFLIKTI

- Alkutilanteen ristiriita:
- henkilöt taistelevat toisiaan tai ympäristöään vastaan (ulkoinen konflikti) tai itsensä kanssa (sisäinen konflikti),
- ja tämä tilanne pyritään ratkaisemaan.

6. KOMPLIKAATIO

- Kertomuksen laajin osa, keskikohta.
  - Henkilöiden ja tapahtumien vuorovaikutus, joka
  - kehittää jännitteitä.
  - Kertomuksen kiinnostavuus vastavoimien reaktioissa.
  - Juonen ⁱnouse ^{va}sarja, jossa
- ✗ vaikeudet yleensä kasaantuvat ja kasvavat.

7. KLIIMAKSI

- Kertomuksen huippu, jossa
- konflikti on kiihkeimmillään ja jossa
- tapahtuu juonen kannalta ratkaiseva käännekohta.
- Komplikaatio on kehittynyt vaiheittain ja purkautuu.

8. (AVAINKOHTA)

- Selkenemisen hetki ja
- ✗ teeman kannalta merkittävä taite.
- Teema avautuu lukijalle.
  - Kliimaksi ja avainkohta voivat liimautua läheisesti yhteen.

9. LOPPURATKAISU

- Eksposition epävakaa tilanne laukeaa,
- konflikti ratkeaa, ainakin väliaikaisesti.
- Uusi tilanne on saavutettu.
- Ratkaisua voi tulkita (kertoja).
- Tulkinta ja kertomuksen perussävy muokkaavat vastaanottajan tunteita ja asenteita = kertomuksen kokonaismerkitys.
- Kertomuksen yhtenäisyyden (koherentin) vaatimus: siihen sisältyy jokin suunta, intentio.

10. NÄKÖKULMA (fokalisaatio)

- Näkökulma on merkittävä rakennetekijä, jonka avulla kirjoittaja luo kertomuksen sisäisen yhtenäisyyden.
- Kysymys on siitä, kuka näkee, ajattelee ja tuntee.
- Erilaisia näkökulmia:
  1. Kertoja voi olla joku kertomuksen henkilö, kerronta on minämuotoista
    - a) Päähenkilö kertoo oman tarinansa.
    - b) Minäkertoja on sivuhenkilö, ulkopuolinen tarkkailija
(Kummassakin tapauksessa kertoja voi kuvata vain omia ajatuksiaan ja tunteitaan).
  2. Kertoja ei ole kukaan kertomuksen henkilö, kerronta on hänmuotoista
    - c) Kaikkietävä ja analysoiva kertoja, joka kykenee kuvaamaan kenen tahansa ajatuksia, tunteita ja tekoja ja ennakoimaan tulevaisuutta.
    - d) Asenteeton huomioitsija kuvaa vain tapahtumat ja henkilöiden puheet, mutta ei heidän ajatuksiaan eikä tunteitaan.
- Valittu näkökulma on syytä pitää alusta loppuun.
- Näkökulmasta riippuu toiminnan rakenne ja tulkinta.
- Kertoja luo korostukset ja painotukset ja voi näin ohjata lukijan tunteita ja asenteita kertomusta ja sen henkilöitä kohtaan.

11. YMPÄRISTÖ

- Kertomuksen fyysinen tausta.
- Ympäristön kuvaus on kertomuksen kokonaisuuden osa. Sillä on kokonaisuutta palveleva tehtävä. (Ei kuvia kuvien vuoksi.)
- Tunnistettava ympäristö lisää kertomuksen henkilöiden ja toiminnan uskottavuutta.
- Ympäristö luo ilmapiirin.
- Ympäristökuvaus vahvistaa henkilöiden luonnekuvaa.

12. ILMAPIIRI (atmosfääri)

- Tunnelman kokonaissävy.
- Se on muiden elementtien tuote, johon vaikuttavat
- juonen luonne, tyyli, symboliikka, henkilökuvaus ja ympäristö

13. HENKILÖKUVAUS

- Henkilökuvaus ja toiminta ovat erottamattomia.
- Mitä ihminen on, määrää miten hän toimii, mitä tekee, miten puhuu.
- Henkilökuvien tulee olla johdonmukaisia.
- Henkilökuvauksen tulee olla kokonaisrakenteen kannalta johdonmukaista, täyttää koherentin vaatimus.

1. Suora kuvaustapa:

- a) Nopea, tehokas, mutta vailla draamallisia jännitteitä, kelpaa vähäarvoisten tyyppihenkilöiden nopeaan sivuuttamiseen.
- b) Selittävä kuvaustapa käyttää suoraa kerrontaa. Voi joskus olla jaarittelevaa, draamallisuus keinotekoisista, unohtaa lukijan (kioskikirjallisuus).

2. Epäsuora kuvaustapa:

- c) Epiikan henkilökuvauksessa luonteenomaista, käyttää draamallista dialogia ja toimintaa ("palapelitekniikka").
- d) Raportoiva henkilökuva käyttää dialogia, jossa muut kuvaavat poissaolevaa. Toiminta puuttuu ("juorutekniikka").

14. MOTIIVI

Motiivi on tilanne, joka voi milloin vain toistua (vrt. aihe).

1. Keskus- eli päämotiivi

saa juonen liikkeelle ja pitää sen koossa (Boccaccion Haukka-novellissa Federigon uhrautuva rakkaus).

2. Sivumotiivit

- tukimotiivit kytkeytyvät päämotiiviin ja tukevat sitä (esim. Frederikon köyhyys Haukka-novellissa)
- täytemotiivit toistuvat juonen ratkaisevissa käännteissä (esim. Haukka-novellissa metsästyshaukka on johtomotiivi).

15. LIITÄNTÄMUODOT

ovat tapahtumakulun suhteen ylimääräisiä tekstikatkelmia, jotka eivät tunnu kuuluvan kokonaisuuteen mutta jotka kuitenkin vahvistavat sitä. Novelli ja draama eivät siedä runsaasti liitemuotoja tiiviin muotonsa vuoksi.

- additiiviset antavat tietoa henkilöiden menneisyydestä (vrt. takauma)
- korrelatiiviset valottavat vertauskuvallisen lisän avulla itse päätapahtumaa, liittyvät teemaan
- konsekutiiviset selittävät tapahtumia uudelleen virhekäsitysten poistamiseksi